

ระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีพละกำลัง ในเขตตำบลโนนอุดม

อำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา

Health Promotion System for Being Active Ageing Among Elderly People

in Non Udom Sub-District, Muangyang District,

Nakhonratchasima Province

บุญนาค ปัตตานัง (Boonnak Patanung)* ดร.วิยุทธิ์ จำรัสพันธุ์ (Dr.Viyouth Chamruspanth)**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีพละกำลัง ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีแนวทางการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ตอบแบบสอบถามและการประชุมระดมสมอง จากประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลโนนอุดม ทั้ง 9 หมู่บ้าน จำนวน 108 คน ผลการวิจัย พบว่า ระบบการส่งเสริมสุขภาพซึ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดสุขภาพของผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีและเป็นผู้สูงอายุที่มีพละกำลัง ส่วนปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานนโยบายและโครงการไปปฏิบัติจริงไม่ได้ทั้งหมด สำหรับแนวทางการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ การมีทิศทางของนโยบายที่ชัดเจน และ ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ ที่จะต้องได้รับการจัดสรรอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของนโยบาย ที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ABSTRACT

This research aimed to study the health promotion system for being active ageing among elderly people. Data were collected by using a semi-structured interview, questionnaire and focus group discussion. Data were collected through group discussion in 9 villages of Non Udom sub-district and questionnaire survey form 108 sample. The research results show that the participative health promotion system has contributed to good health among the elderly who have become active ageing. However, there are some limitations related to policy and project implementation. Therefore, the guidelines for the improvement of health promotion system includes clear policy direction, and necessary inputs such as budget, personnel and equipments should be sufficiently provided for the implementation of the projects so that the policy goal a better quality of life of the elderly can be achieved.

คำสำคัญ: ระบบการส่งเสริมสุขภาพที่ประชาชนมีส่วนร่วม ผู้สูงอายุที่มีพละกำลัง

Key Words: Participative health promotion system, Active ageing

*นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

จากวิวัฒนาการทางการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น ส่งผลให้มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นโดยคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติประมาณว่าจำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มจาก 4.03 ล้านคน ในปี 2553 เป็น 10.77 ล้านคน ในปี 2563 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทย เนื่องจากประชาชนมีสุขภาพอนามัยดีและมีอายุยืนยาวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้จำนวนและสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ ประมาณร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด เท่ากับ 6.3 ล้านคนและคาดว่าจะในอีก 20 ปีข้างหน้าจะมีผู้สูงอายุถึงร้อยละ 20 หรือ 13.17 ล้านคน โครงสร้างประชากรเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population ageing) ซึ่งมีผลกระทบต่อสถานะสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (ศิริวรรณ, 2546)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวองค์การบริหารส่วนตำบลโนนอุดม ในฐานะหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นที่รับผิดชอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้พบว่า เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population ageing) โดยมีประชากรในพื้นที่ตำบลโนนอุดมทั้งหมด 5,211 คน ร้อยละ 11.3 ของประชากรทั้งหมดเป็นจำนวนประชากรผู้สูงอายุ มีถึงจำนวน 593 คน และยังพบว่ามีปัญหาของระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้อยู่อย่างผู้สูงอายุคุณภาพดี (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนอุดม, 2553) และเพื่อเป็นการกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล ช่วยเหลือผู้สูงอายุ ให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิต และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข ประกอบกับเป็นการพัฒนาให้ประชาชนในชุมชนมีความยั่งยืนและสอดคล้องกับวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตของชุมชน เพราะวัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและ

จิตใจ โดยเฉพาะด้านร่างกายมีการเสื่อมตามวัย ทั้งโครงสร้างและการทำหน้าที่ของอวัยวะต่างๆ และนำมาซึ่งปัญหาในชีวิตประจำวัน ความปรารถนาอย่างหนึ่งที่ผู้สูงอายุทุกคนต้องการ คือ การคงไว้ซึ่งคุณค่าในตนเอง อันเป็นผลที่เกิดจากการเตรียมตัวที่ดี ร่วมกับการส่งเสริมสุขภาพทั้งกายและจิตที่ดีให้กับตนเอง ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพดี ในเขตตำบลโนนอุดม อำเภอเมือง ขง หวัน นครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพดี ในเขตตำบลโนนอุดม อำเภอเมือง ขง หวัน นครราชสีมา
3. เพื่อแนวทางการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพดี ในเขตตำบลโนนอุดม อำเภอเมือง ขง หวัน นครราชสีมา

วิธีการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำไปกำหนดวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ดำเนินการ

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนอุดม อำเภอเมือง ขง หวัน นครราชสีมา

2. หน่วยในการวิเคราะห์

หน่วยวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือปัจเจกบุคคลได้ แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการส่งเสริมสุขภาพในท้องถิ่นและผู้สูงอายุ ในเขตตำบลโนนอุดม อำเภอเมือง ขง หวัน นครราชสีมา

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 คน ได้แก่ ผู้สูงอายุและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลโนนอุดม ทั้ง 9 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างทำการเจาะจงศึกษาจำนวน 28 คน ได้แก่ ประธานชมรมผู้สูงอายุ 22 นาย กอบต. 1 คน รองนายก อบต. 2 คน ปลัด อบต. 1 คน ผู้อำนวยการ รพ.สต. 1 คน เจ้าหน้าที่ส่วนสาธารณสุข 1 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

4.1 แบบสอบถาม (Questionnaire)

ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร บทความ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมากำหนดขอบเขต โครงสร้างเนื้อหาที่จะสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา การดำรงตำแหน่ง และรายได้

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ

4.2 แนวทางการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม (Group Discussion) ครอบคลุมสาระสำคัญ ดังนี้

1. ระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ
2. ปัญหาและอุปสรรคของระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ
3. แนวทางการพัฒนาการของระบบส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 10-31 สิงหาคม 2555 โดยได้ดำเนินการดังนี้

5.1 รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน

5.2 เก็บข้อมูลตามแนวทางการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้เข้าร่วม การสนทนากลุ่ม จำนวน 28 คน

6. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผลและวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าทางสถิติ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ นำมาแยกแยะและจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาสาระ (Content analysis) เสร็จแล้วนำเสนอข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ในเขตตำบลโนนอุดม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีปัจจัยนำเข้าสำหรับการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย นโยบาย งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ พบว่า นโยบาย ที่ตั้งไว้ว่า คือ กินดี อยู่ดี มีสุข การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับลักษณะโครงสร้างทางสังคมที่กำลังจะเปลี่ยนไป ส่วนงบประมาณได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลโนนอุดม มีงบประมาณด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุนั้นทั้งหมด 200,000 บาท ด้านบุคลากร มีทรัพยากรบุคคลในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพในส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนอุดม ทั้งหมด 2 คน คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน รวมถึงอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยบุคลากรด้านส่งเสริมสุขภาพมีส่วนในการใช้เครื่องมือประเมินความสามารถรูปแบบในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ดัชนีบาร์เคลอดีแอล (Barthel ADL index) ของกรมอนามัย (2535) ได้ประยุกต์เกณฑ์การประเมิน เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินงานดูแลสุขภาพผู้สูงอายุครอบคลุมระยะยาว มีกระบวนการส่งเสริมให้เป็นผู้สูงอายุที่มี

พฤติกรรม ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ 3 ขั้นตอน คือ
ขั้นการวางแผนและจัดทำโครงการ ขั้นการดำเนินการ
ส่งเสริม และขั้นการติดตามประเมินผล ดังนั้นใน
ปีงบประมาณ 2554 อบต.โนนอุดม จัดทำโครงการ
เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเพื่อนำไป
ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดย
กำหนดให้มีโครงการจำนวน 4 โครงการ ได้แก่

1.) โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ
ผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการ
ส่งเสริมสุขภาพแล้วนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้
สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมใน
ชีวิตประจำวันเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ระยะเวลา
มกราคม ถึง เมษายน 2554

2.) โครงการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจและ
สังคมในผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุมี
สุขภาพจิตที่ดีการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง
การฝึกจิตใจและความภูมิใจ การยอมรับและ
ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และ
สังคม ระยะเวลา ธันวาคม 2553 ถึง กันยายน 2554
กิจกรรมหลัก ในโครงการนี้ได้แก่ จัดอบรมเชิง
ปฏิบัติการดูแลสุขภาพด้านจิตใจและสังคม โดยมี
ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา

3.) โครงการออมวันละ 1 บาท วัตถุประสงค์
เพื่อส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในการออมและการ
ลงทุน รวมถึงการจัดการสินทรัพย์ของตนเองและ
ครอบครัว ระยะเวลา มกราคม ถึง กันยายน 2554
กิจกรรมหลัก ในโครงการนี้ได้แก่ จัดอบรมเตรียม
ความพร้อมในการออม การลงทุน และจัดตั้งกลุ่มออม
ทรัพย์วันละบาท

4.) โครงการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัย
ผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ การ
พัฒนาทักษะ การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองให้
เหมาะสมเตรียมตัวผู้สูงอายุ ระยะเวลา กุมภาพันธ์
ถึง เมษายน 2554 กิจกรรมหลัก ในโครงการนี้ได้แก่
จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัย
ผู้สูงอายุ ผลที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า

ผู้สูงอายุได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่าง
เหมาะสมกับวัยสูงอายุ มีความสามารถในการดำเนิน
ชีวิต เนื่องจากมีระบบการส่งเสริมสุขภาพซึ่งให้
ประชาชนมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดสุขภาพของผู้สูงอายุ
มีสุขภาพที่ดีและเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรม

จากการดำเนินโครงการดังกล่าวทำให้เกิดผล
แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลโนนอุดมดังนี้ พบว่า ผู้สูงอายุ
ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ และสามารถ
นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับวัย
สูงอายุ มีความสามารถในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ
ผลรวมคะแนน ตั้งแต่ 12 คะแนนขึ้นไป จัดเป็นกลุ่ม
ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพไม่ต้องการการพึ่งพา หรือ กลุ่มที่
1 โดยภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 78.5 ช่วยตนเองได้เป็น
ปกติ

2. ปัญหาและอุปสรรคระบบการส่งเสริม
สุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรม ในเขตตำบลโนน
อุดม อำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า
นโยบายนำไปปฏิบัติจริงไม่ได้ทั้งหมด ไม่เหมาะสม
กับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และลักษณะโครงสร้าง
ทางสังคมที่กำลังจะเปลี่ยนไป ยังขาดงบประมาณใน
การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มี
หลายหน่วยงานที่รับผิดชอบและถืองบประมาณเกิด
ปัญหาแต่ละหน่วยงานนั้นทำงานแบบต่างคนต่างทำ
รวมถึงจำนวนบุคลากรมีไม่เพียงพอและถูกจ้างส่วน
สาธารณะสุข ยังขาดความรู้ ความสามารถ ส่วน
กระบวนการส่งเสริม 3 ขั้นตอนหลักนั้น พบว่า 1) ขั้น
การดำเนินการส่งเสริม ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการ
ประชาคมจำนวนน้อยยังไม่ใส่ใจกับปัญหาของตนเอง
2) ขั้นตอนการดำเนินโครงการในการดำเนินโครงการ
นั้น พบว่า มีปัญหาเจ้าหน้าที่ในการให้ความรู้ และ
อุปกรณ์ต่างๆมีน้อย และเวลาที่มีจำนวนจำกัด ขาดการ
ประชาสัมพันธ์กิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินการ
โครงการอย่างต่อเนื่องและไม่ทั่วถึงทั้งตำบล
ประสานงานกับภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพทุกภาคส่วน

ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการไม่เข้าใจกัน ทำให้ไม่เกิดกระบวนการบูรณาการร่วมกัน 3) ขั้นตอนการติดตามประเมินผล พบว่า คณะกรรมการติดตามโครงการตามที่ได้รับแต่งตั้ง ไม่เห็นความสำคัญในการติดตามโครงการเท่าที่ควร

3. แนวทางการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพสูง ในเขตตำบลโนนอุดม อำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ควรนำนโยบายที่ตั้งไว้ คือ กินดี อยู่ดี มีสุข ไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมชัดเจน สามารถนำไปแก้ไขปัญหที่เกิดผลกระทบต่อสุขภาวะทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และทางด้านสังคมกับประชาชน รวมถึงสร้างระบบและกระบวนการสุขภาวะที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ด้านงบประมาณมีการกระตุ้นผู้บริหารให้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานให้เพียงพอ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานทำงานแบบต่างคนต่าง จัดสรรทรัพยากรบุคคลในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพให้เพียงพอในพื้นที่ตำบลโนนอุดมและมีศักยภาพในการดำเนินงาน และเครื่องมือควรเป็นเครื่องมือที่ใช้และรูปแบบในการประเมินการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุต้องได้รับการประยุกต์เกณฑ์การประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินงานดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุครอบคลุมระยะยาว ส่วนกระบวนการส่งเสริม 3 ขั้นตอนนั้น พบว่า 1) ขั้นการวางแผนและจัดทำโครงการ ผู้สูงอายุต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาของตนเอง และการจัดทำโครงการต้องแต่งตั้งคณะทำงานทีมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแต่ละโครงการเพื่อให้การทำงานเป็นทีมที่มีคุณภาพ เนื้อหาการอบรมต้องสอดคล้องกับบริบทการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนมากที่สุด การเสนออนุมัติโครงการเป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์กับผู้สูงอายุ 2) ขั้นตอนการดำเนินโครงการในการดำเนินโครงการนั้น พบว่า ควรพัฒนาศักยภาพ

ของพนักงานจ้างส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีการวางแผนเรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การแบ่งเจ้าหน้าที่ในการให้ความรู้ และเวลาที่มีจำกัดควรบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ประชาสัมพันธ์กิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินการโครงการอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงทั้งตำบล เช่น การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวหมู่บ้าน วิชุมชนชน รวมถึงป้ายประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้าน และภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพ เช่น อสม. ประสานงานกับภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการ ให้เข้าใจตรงกันทำให้เกิดกระบวนการบูรณาการร่วมกัน 3) ขั้นตอนการติดตามประเมินผล พบว่า คณะกรรมการติดตามโครงการตามขั้นตอนนั้น ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงาน เพื่อการประเมินโครงการ ติดตามความก้าวหน้า และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดในผู้สูงอายุ และการประเมินผล ประเมินจากวัตถุประสงค์ของโครงการ อย่างน้อยต้องบรรลุวัตถุประสงค์ร้อยละ 70

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพสูง ในเขตตำบลโนนอุดม อำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุ อุปสรรคและปัญหาเกี่ยวกับระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพสูง เพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพสูง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม

1. ระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพสูง พบว่า ระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุนั้น ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้าสำหรับการส่งเสริมสุขภาพ ด้าน นโยบาย งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือต้องเหมาะสมกับการดำเนินงานด้านการดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในระยะยาว มีขั้นตอน

ในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพมีการประชุมประชาคมหมู่บ้านเกี่ยวกับแผนการส่งเสริมสุขภาพและรวมทั้งประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพทุกระดับ พร้อมทั้งการติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมทั้งในระหว่างดำเนินกิจกรรมและสิ้นสุดกิจกรรม รวมถึงการจัดการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ รวมถึงสาระระบบการส่งเสริมและวิธีการส่งเสริมสุขภาพทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพอนามัย ด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจ ด้านพฤติกรรมกรออม ด้านพฤติกรรมกรเรียนรู้ และผู้สูงอายุสามารถจัดการกับพฤติกรรมสุขภาพของตนเองได้ ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาสาระระบบการส่งเสริมและวิธีการส่งเสริมสุขภาพ 4 ด้าน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพอนามัย เช่น กิจกรรมรำไม้พอง รำไทเก็ก การนอนหลับพักผ่อน การรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับช่วงวัยผู้สูงอายุ มีการตรวจสุขภาพร่างกายประจำปี ในการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ และกิจกรรมกรเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองให้กับผู้สูงอายุ ประจำปี สามารถนำไปใช้ในวิถีประจำวัน การบูรณาการแบบองค์รวม การสนับสนุนเครือข่ายการจัดกิจกรรมอย่างร่วมมือร่วมใจ และการส่งเสริมให้เกิดการต่อเนื่อง การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้เพื่อการ แก้ปัญหาอย่าง ต่อเนื่อง การเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนสู่การใช้ชีวิตอย่างเป็นสุขช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นได้ และมาตรการด้านผู้สูงอายุและยังสอดคล้องกับ สุภาณี แก้วพินิจ (2550) ที่ศึกษารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้กับชุมชน โดยใช้รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพที่ง่ายทำให้กลุ่มแกนนำผู้สูงอายุมีความรู้ สามารถจัดการกับพฤติกรรม

ส่งเสริมสุขภาพทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของผู้สูงอายุ การพัฒนาสุขภาพภายใต้การศึกษา การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคและการฟื้นฟูสภาพ เน้นในเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพ การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) การมีส่วนร่วมของชุมชนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างสังคมให้เข้มแข็งด้านครอบครัว เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2. ปัญหาและอุปสรรคของระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรม พบว่า ปัจจัยนำเข้า ด้านนโยบาย งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ การนโยบายนำไปปฏิบัติจริงไม่ได้ทั้งหมด โดยภาพรวม หน่วยงานที่รับผิดชอบระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มีทรัพยากรบุคคล งบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ ขั้นตอนในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ การวางแผน การติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมไม่เป็นรูปธรรม รวมถึงขาดการประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และประชาชนในพื้นที่ตำบลโนนอุดมยังไม่เพียงพอต่อระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรม และไม่เป็นรากฐานในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับวรรณภา ศรีบุญรัตน์ และ ผ่องพรรณ อรุณแสง (2545) ที่ศึกษาการสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อ จัดทำข้อเสนอการปฏิรูประบบบริการสุขภาพและการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุไทย

3. แนวทางการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรม พบว่า ควรนำนโยบายที่ตั้งไว้ คือ กินดี อยู่ดี มีสุข ไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม รวมถึงสร้างระบบและกระบวนการสุขภาพที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่วนขั้นตอนในการดำเนินโครงการนั้น ควรพัฒนาศักยภาพของ

พนักงานจ้างส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีการวางแผนเรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ประชาสัมพันธ์กิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินการ โครงการอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงทั้งตำบล มีการประสานงานกับภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการ ให้เข้าใจตรงกันทำให้เกิดขบวนการบูรณาการร่วมกัน เนื้อหาและกิจกรรมหลักของโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้เนื้อหาการอบรมมีความสอดคล้องกับบริบทการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน และสามารถดำรงตนในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข รวมถึงขั้นตอนการติดตามประเมินผล คณะกรรมการติดตามโครงการควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงาน เพื่อการประเมินโครงการ ติดตามความก้าวหน้า นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน และกระบวนการส่งเสริมให้เป็นผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมดี ทั้ง 3 ขั้นตอนหลัก พบว่า ขั้นตอนการวางแผนและจัดทำโครงการ ผู้สูงอายุต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกันเพื่อแก้ปัญหของตนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการศึกษาพบว่า นโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุยังไม่ชัดเจน ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการประกาศใช้นโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของนโยบายที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ ต่อระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ได้รับการจัดสรรอย่างเพียงพอ เพื่อที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

1. จากการศึกษาพบว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมดีในชุมชน มีเวทีถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับการประสบความสำเร็จทางด้านการดูแลสุขภาพให้กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
2. ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพประชาชนในชุมชน ด้วยการสร้างอาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนอย่างต่อเนื่องให้สามารถปฏิบัติการได้ เช่น อสม. แกนนำ และผู้ช่วยเหลือ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารังต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้ของผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมดี ของประชาชนในเขตตำบล โนนอุดม อำเภอมะนัง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนต่อไป
2. การศึกษารังนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ จึงสมควรที่จะขยายขอบเขตพื้นที่การศึกษาออกไประดับอำเภอ และจังหวัดต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษานี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งจาก ผศ.ดร.วิฑูรย์ จักรพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางการศึกษาวิจัย พร้อมทั้งยังช่วยเหลือตรวจสอบข้อบกพร่อง และชี้แนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงให้การศึกษาวิจัยเสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่นทุกท่านที่ได้เมตตากรุณาประสิทธิ์ประสาทถ่ายทอดวิชาความรู้ ขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในตำบล โนนอุดมทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม และเข้าร่วมการ

สนทนากลุ่ม ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการ
ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณ องค์การบริหารส่วน
ตำบลโนนอุดมที่ได้อนุมัติทุนการศึกษา และขอบคุณ
เพื่อนนักศึกษา รปม. รุ่น 7 ศูนย์นครราชสีมา ที่คอย
ช่วยเหลือห่วงใยและให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้
จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นแนวทาง
ในการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นผู้สูงอายุที่มี
คุณภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

วรรณภา ศรีชัยรัตน์ และผ่องพรรณ อรุณ

แสง (2545) รายงานการวิจัยเรื่อง การ
สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อจัดทำข้อเสนอการ
ปฏิรูประบบบริการสุขภาพและสร้าง
หลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุไทย
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุภาณี แก้วพินิจ (2550) รายงานการวิจัยเรื่อง การ
มีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพ
ผู้สูงอายุที่บ้าน. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย
นเรศวร.

สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลโนนอุดม.
(2553). แผนพัฒนา 3 ปี พ.ศ.2553 – 2555.
นครราชสีมา: องค์การบริหารส่วนตำบลโนน
อุดม.

ศิริวรรณ ศิริบุญ (2546) รายงานวิจัยเรื่องภาวะ
เศรษฐกิจ กับการเปลี่ยนแปลงทางประชากร
และครอบครัวในประเทศไทย จากสถาบัน
ประชากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.